

Kriteriji za odabir građe u Hrvatske nacionalne bibliografije

*Izradili članovi Povjerenstva za definiranje kriterija bibliografija u sastavu:
L. Machala (predsjednik), T. Buzina, D. Getliher, S. Harni, i S. Pigac*

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Vrste nacionalnih bibliografija	5
2.1. Tekuće nacionalne bibliografije	5
2.1.1. <i>Hrvatska nacionalna bibliografija Niz A – knjige</i>	5
2.1.1.1. Kriteriji za odabir građe za <i>HNB Niz A – knjige</i>	6
A) Formalni kriteriji	6
A.1. Nacionalni kriterij	6
A.1.1. Autori koji su rodom Hrvati	6
A.1.2. Autori koji su Hrvati temeljem pripadnosti hrvatskoj kulturi	6
A.1.3. Autori koji smatramo političkim Hrvatima	6
A.2. Teritorijalni kriterij	7
A.2.1. Administrativni (politički) teritorij	7
A.2.2. Hrvatski kulturni prostor	7
A.3. Jezični kriterij	7
B) Sadržajni (predmetni) kriteriji	8
B.1. Sadržaj se odnosi na Hrvate	8
B.2. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku	8
B.3. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu	8
C) Iz obuhvata za <i>HNB Niz A – knjige</i> se isključuju	8
2.1.2. <i>Hrvatska nacionalna bibliografija CIP – knjige u tisku</i>	9
2.1.2.1. Kriteriji za odabir građe za <i>HNB CIP – knjige u tisku</i>	10
2.1.3. <i>Hrvatska nacionalna bibliografija Niz B – članci</i>	11
2.1.3.1. Kriteriji za odabir građe za <i>HNB Niz B – članci</i>	11
A) Nacionalna jedinstvenost časopisa	11
B) Namjena časopisa	12
C) Vrsta nakladnika	12
D) Razina uredničke opremljenosti časopisa	12
2.1.4. <i>Hrvatska nacionalna bibliografija Niz C – serijske publikacije</i>	13
2.1.4.1. Kriteriji za odabir građe za <i>HNB Niz C – serijske publikacije</i>	14
A) Sjedište nakladnika	14
B) Godina izdavanja	14
2.2. <i>Hrvatska retrospektivna bibliografija knjiga</i>	15
2.2.1. Kriteriji za odabir građe za <i>Hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga</i>	15
A) Formalni kriteriji	15
A.1. Nacionalni kriterij	15
A.1.1. Autori koji su rodom Hrvati	15
A.1.2. Autori koji su Hrvati temeljem pripadnosti hrvatskoj kulturi	15
A.1.3. Autori koji smatramo političkim Hrvatima	15

A.2. Teritorijalni kriterij	16
A.2.1. Administrativni (politički) teritorij	16
A.2.2. Hrvatski kulturni prostor	16
A.3. Jezični kriterij	16
B) Sadržajni (predmetni) kriteriji	17
B.1. Sadržaj se odnosi na Hrvate	17
B.2. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku	17
B.3. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu	17
C) Dodatni kriterij	17
C.1. Inkunabule hrvatskih tiskara	17
3. Literatura	18

1. Uvod

Nacionalna bibliografija definirana je kao potpuna zbirka bibliografskih zapisa o nakladničkoj produkciji neke zemlje, koja redovito i sa što manjim vremenskim zakašnjenjem izlazi u tiskanom ili u nekom drugom materijalnom mediju.^{1,2} Često se navodi da nacionalne bibliografije imaju mnoge definicije, te da one zavise od bibliografskog središta gdje se izrađuju. Opće prihvaćena definicija nacionalne bibliografije je da je to „popis publikacija, koje su objavljene u nekoj zemlji, u koju mogu biti uključene i publikacije o toj zemlji, publikacije autora koji pripadaju toj zemlji ili publikacije na jeziku zemlje bez obzira na mjesto izdavanja”.³

Uloga nacionalne bibliografije je registracijska, edukativna, referentna, statistička, povijesna. Svrha nacionalne bibliografije je da jedinstveno identificira i popisuje proizvode nakladničke djelatnosti svoje zemlje ali i bilježi i okuplja autorske i/ili tematske i/ili jezične pojavnosti nacionalnog korpusa eksteriorike.

B. Bell oblikuje modernu definiciju tekuće nacionalne bibliografije ističući kako je: „nacionalna bibliografija ogledalo koje odražava kulturu neke zemlje. Pogled u nacionalnu bibliografiju upućuje nas u jedinstvenost te zemlje. Iz nje je moguće izlučiti sve, od značaja poljoprivrede i tehnologije, izgradnje društva kroz publikacije na različitim jezicima, specifične običaje i ceremonije važne za život nacije, značaj obrazovanja, književnosti i znanosti, važne književnike pojedinog razdoblja te političke, društvene i vjerske trendove. Nacionalna bibliografija trebala bi odražavati interese i jedinstvene karakteristike zemlje baš kao što ogledalo odražava jedinstvenost osobe“.^{4,5}

Kriteriji za odabir građe u Hrvatsku nacionalnu bibliografiju (HNB) podudarni su, u zavisnosti od vrste građe, s kriterijima za izradu zbirke Croatica definiranim u Smjernicama za njezinu izgradnju.⁶

Kriteriji se dijele na formalne i sadržajne. U formalne spadaju jezik, autor i teritorij, a sadržajni imaju u vidu Hrvatsku, Hrvate i hrvatsku prirodnu i kulturnu baštinu kao predmet (temu) djela.

---

¹ Guidelines for the national bibliographic agency and the national bibliography : (PGI/79WS/18). Paris : UNESCO, 1979.

² IFLA International Office for UBC. Manual on bibliographic control : (PGI-83/WS/S). Paris : UNESCO, 1983.

³ Bates, Marcia J.; Mary Niles Maack. Encyclopedia of library and information sciences Boca Raton [etc.] : CRC Press, 2010.

⁴ Bell, B. L. An annotated guide to current national bibliographies. 2nd completely rev. ed. München : K. G. Saur, 1998. Str. XVIII.

⁵ Vidi i: Rojnić, Matko. Bibliografija. // Hrvatska enciklopedija. Zagreb : Naklada Hrvatskog izdavačkog bibliografskog zavoda, 1941- . Sv. 2. 1941..

⁶ Smjernice za izgradnju zbirke Croatica [citirano: 2017-03-13] / urednik Lobel Machala. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2016. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2016/06/Smjernice-za-izgradnju-zbirke-Croatice-3.pdf>

2. Vrste nacionalnih bibliografija

Prema kriteriju vremenskog obuhvata nacionalne se bibliografije dijele na tekuće nacionalne bibliografije (*Niz A – knjige* s CIP biltenom kao preteča *Niza A*, *Niz B – članci* i *Niz C – serijske publikacije*) i retrospektivne nacionalne bibliografije.

2.1. Tekuće nacionalne bibliografije

2.1.1. Hrvatska nacionalna bibliografija Niz A – knjige

Hrvatska nacionalna bibliografija Niz A (HNB Niz A) obuhvaća omeđenu građu koju je Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu primila kao obvezni primjerak od hrvatskih tiskara – prema Zakonu o bibliotečnoj djelatnosti i bibliotekama iz 1973. godine te od hrvatskih nakladnika – prema Zakonu o knjižnicama iz 1997. godine uključujući i omeđenu građu prikupljenu kroz sustav Hrvatskog arhiva weba. Osim obveznog primjerka koji čini osnovu Bibliografije, u *HNB Niz A* uvrštava se i građa dotadašnje *Zbirke iseljeničkog tiska*, sada *Zbirke inozemne Croatice*⁷. Cilj uvrštavanja građe *Zbirke inozemne Croatice* prilog je brisanju podjele na domovinsku i iseljenu Hrvatsku kao negativnog povijesnog nasljeđa te iskazivanje integralnog kulturnog i povijesnog identiteta hrvatskog naroda u okviru zajedničkog jedinstvenog korpusa kulturnog nasljeđa.

Hrvatska nacionalna bibliografija Niz A izlazi u dvanaest brojeva godišnje. Svaki pojedini svezak, osim glavnog niza, sadrži: Kazalo autora, Kazalo naslova, Kazalo predmeta, Kazalo nakladnika, UDK i ISBN kazalo. Za građu objavljenu od 1990. godine *HNB Niz A* dostupna je u tiskanom izdanju, a od 2000. godine bibliografija izlazi u elektroničkom izdanju.

U cilju postizanja tri temeljna kriterija uspješne bibliografije: sveobuhvatnost, točnost i preglednost, te pridržavajući se preporuka Univerzalne bibliografske kontrole (UBC) i Univerzalne dostupnosti publikacija (UAP), temelj za izradu bibliografskog opisa je instrument obveznog primjerka kojim se najvećim dijelom izgrađuje sadržaj bibliografije te standardizirana bibliografska kontrola u formatu MARC 21 i primjena metode bibliografske obrade *de visu* sukladno preporukama i smjernicama IFLA-e za izradu nacionalnih bibliografija.

---

⁷ *Zbirka inozemne Croatice* obuhvaća djela hrvatskih autora tiskana izvan granica Hrvatske i djela stranih autora s temom Hrvata i Hrvatske zatim iseljenički tisak te tisak hrvatskih manjina i Hrvata izvan Hrvatske.

2.1.1.1. Kriteriji za odabir građe za *Hrvatsku nacionalnu bibliografiju Niz A – knjige*

Kriteriji odabira građe za tekuću nacionalnu bibliografiju gotovo su identični s kriterijima za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju no donosimo ih redom za oba bibliografska niza kako bi se mogli koristiti i izdvojeno i neovisno.

A) Formalni kriteriji

A.1. Nacionalni kriterij

U hrvatsku tekuću bibliografiju omeđene građe uvrštavaju se jedinice omeđene građe koje u potpunosti ili djelomice sadržavaju djela čiji su autori po nacionalnosti Hrvati neovisno o mjestu boravka, jeziku teksta, mjestu objavljivanja djela i njegovu sadržaju. Hrvatima se smatraju:

A.1.1. Autori koji su rodom Hrvati

Autori koji su rodom Hrvati, osim ako su se izričito izjasnili pripadnicima drugih naroda ili ih se općenito smatra pripadnicima drugih naroda kao što su neki potomci iseljenih Hrvata.

A.1.2. Autori koji su Hrvati temeljem pripadnosti hrvatskoj kulturi

Autori koji su Hrvati temeljem hrvatske kulturne pripadnosti, bilo da su se izjasnili Hrvatima bilo da su svojim radom djelujući na hrvatskome kulturnom prostoru u velikoj mjeri pridonijeli hrvatskoj kulturi iako su etnički pripadnici drugih naroda.

A.1.3. Autori koji smatramo političkim Hrvatima

Autori koji se mogu smatrati političkim Hrvatima – hrvatski državljani, posebno osobe koje se eksplicitno smatraju političkim Hrvatima neovisno o tomu što su po etničkom podrijetlu i gdje žive. To vrijedi i za pripadnike nacionalnih manjina u Hrvatskoj i po tome taj kriterij odgovara teritorijalnom kriteriju.

Jednakovrijedni autorstvu su i druge vidovi odgovornosti za sadržaj djela, vizualni identitet omeđene građe ili izvedbu: prevoditelji, urednici, priređivači, prerađivači, ilustratori, pisci predgovora i pogovora, uvoda te sastavljači kazala, osobe kojima je prigodnica posvećena, dizajneri, slikari, crtači zemljopisnih karata, kompozitori, aranžeri, interpreti glazbenih djela i dr.

A.2. Teritorijalni kriterij

U hrvatsku tekuću bibliografiju omeđene građe uvrštavaju se jedinice omeđene građe koja su nastala na hrvatskome teritoriju. Pod hrvatskim teritorijem smatra se:

A.2.1. Administrativni (politički) teritorij

Administrativni politički teritorij je zemljopisni prostor određen granicama hrvatske države. Jedinica omeđene građe se smatra Croaticom ako je unutar granica hrvatske države: sjedište korporativnoga autora, sjedište nakladnika, tiskara, mjesto nastanka rukopisa.

A.2.2. Hrvatski kulturni prostor

Hrvatski kulturni prostor obuhvaća pretežito teritorij hrvatske države ali i prostor u kojemu je značajan utjecaj hrvatske kulture jer u njemu živi i djeluje hrvatski narod. Jedinice omeđene građe koje su nastale izvan granica hrvatske države, samo se iznimno uvrštavaju u hrvatsku tekuću bibliografiju na temelju teritorijalnoga kriterija. To vrijedi na primjer za udžbenike koji su u tim prostorima namijenjeni Hrvatima. Većinom se ta omeđena građa uvrštava u bibliografiju na temelju jezičnoga kriterija, teritorijalnog ili kriterija nacionalne pripadnosti autora.

A.3. Jezični kriterij

Uvrštava se omeđena građa koje djelomice ili potpuno sadržava tekst na hrvatskome jeziku.

Hrvatskim se jezikom smatra standardni hrvatski jezik, ali i sva njegova narječja štokavski, kajkavski, čakavski te drugi regionalni izgovori kao što je na primjer jezik gradišćanskih, moliških i drugih Hrvata. Hrvatskim tekstom se smatraju izdanja objavljena na hrvatskim pismima glagoljicom i hrvatskom ćirilicom (bosančicom).

Kada se pojavi nedoumica kod prepoznavanja radi li se o tekstu na hrvatskom jeziku valja prepoznati leksičke, izgovorne ili sintaktičke posebnosti hrvatskoga jezika.

B) Sadržajni (predmetni) kriteriji

U hrvatsku tekuću bibliografiju omeđene građe uvrštavaju se jedinice omeđene građe čiji se sadržaj potpuno ili djelomice odnosi na Hrvate, Hrvatsku zemlju i hrvatsku prirodnu i kulturnu baštinu.

B.1. Sadržaj se odnosi na Hrvate

Sve jedinice omeđene građe koje sadržavaju znanstvene, informativne ili kulturno povijesne tekstove o Hrvatima kao narodu, o pojedinim hrvatskim zajednicama, udrugama, obiteljima, korporacijama, iseljeničkim skupinama, ustanovama nacionalnog ili regionalno hrvatskoga karaktera.

B.2. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku

Tekstovi o Hrvatskoj u cjelini u informativnom, znanstvenom i kulturno povijesnome smislu.

B.3. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu

Općenito se radi o tekstovima koji tematiziraju hrvatsku povijest, politiku, objekte, događaje i mjesta.

C) Iz obuhvata za *HNB Niz A* se isključuju

Iz obuhvata objavljivanja u *Nacionalnoj bibliografiji Niz A – knjige* se isključuju (iako zadovoljavaju jedan od gore navedenih kriterija):

- serijska i druga neomeđena građa (časopisi, novine);
- posebni otisci (separati);
- brošure i sitni tisak⁸;
- katalozi izložbi s manje od 16 stranica;
- slikovnice u kojima nije zadovoljen ili kriterij hrvatskog autora i teksta i ilustracija ili slikovnice s manje od 16 stranica;
- autokarte, neukoričene vodiče i planove;
- audiovizualni materijali;
- didaktički materijali (kompleti, slagalice), te
- grafičke mape.

---

⁸ Kako je definiran u: Smjernice za izgradnju zbirke Croatica [citirano: 2017-03-13] / urednik Lobel Machala. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2016. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2016/06/Smjernice-za-izgradnju-zbirke-Croatia-3.pdf>

2.1.2. Hrvatska nacionalna bibliografija CIP – knjige u tisku

Kao dio Hrvatske nacionalne bibliografije jedinica omeđene građe, djeluje središnji nacionalni CIP ured (Cataloguing in publication = Katalogizacija u publikaciji). U njemu se za nakladnike s područja Republike Hrvatske izrađuju predpublikacijski zapisi prema programu izradbe preliminarnih, skraćenih kataložnih zapisa za jedinice omeđene građe u pripremi za tisak. Program se ostvaruje stalnom suradnjom nakladnika i knjižnica ovlaštenih za izradbu CIP zapisa za Republiku Hrvatsku. Osim središnjeg nacionalnog CIP ureda djeluju još i regionalni CIP uredi pri matičnim županijskim knjižnicama.

CIP program utemeljen je u Hrvatskoj 1984. godine otkada ostvaruje svoju višestruku i važnu ulogu u nakladništvu i knjižničarstvu. Uključivanje u CIP program pruža nakladnicima mogućnost sustavne promidžbe novih izdanja koje nakladnik priprema za objavljivanje. Knjižnicama omogućuje brži pristup informacijama o novim izdanjima te se na taj način pospješuje proces nabave i obrade u knjižnicama.

Svrha je CIP programa omogućiti:

- * pristup cjelovitim informacijama o jedinicama građe koje su u pripremi za tisak;
- * brz uvid u produkciju hrvatskih nakladnika;
- * promidžbu novih naslova omeđene građe i nakladničkih cjelina;
- * izobrazbu novih nakladnika o standardima za izradbu knjiga;
- * standardiziranu i bržu obradbu omeđene građe u knjižnicama;
- * nabavu omeđene građe;
- * kontrolu pristizanja obveznih primjeraka.

CIP zapis pruža relevantne podatke o jedinici omeđene građe, kao što su naslov omeđene građe, ime(na) autora, urednika, ilustratora, fotografa i drugih podataka o odgovornosti, podatke o izdanju, nazivu nakladnika, mjestu izdavanja, godini izdavanja, naslovu nakladničke cjeline, podacima o materijalnom opisu (npr. broju stranica, ilustracija, dimenzije i dr.), napomenama (npr. o prijevodu), ISBN broju te druge bibliografske podatke.

CIP zapis izrađuje se na temelju jedinice građe grafički pripremljene za tisak (prijelom), a neposredno prije izlaženja (tiskanja). Kataložni opis izrađuje se u skladu s nacionalnim i međunarodnim pravilima i standardima za formalnu i sadržajnu obradbu.

CIP zapis ne služi u svrhu zaštite autorskih prava.

2.1.2.1. Kriteriji za odabir građe za *Hrvatsku nacionalnu bibliografiju CIP – knjige u tisku*

Osim osnovnog kriterija da je nakladnik, koji objavljuje jedinicu građe, s područja Republike Hrvatske potrebno je zadovoljiti i sljedeće formalne kriterije:

- da je u pitanju omeđena jedinica građe ili višedijelna omeđena jedinica građe;
- da su u pitanju nova, sljedeća ili dopunjena izdanja ili pretisci omeđenih jedinica građe;
- da se radi o notiranoj glazbi;
- da se radi o zemljopisnim atlasima, vodičima, planovima;
- da je to omeđena elektronička građa izravnog pristupa (npr. optički disk, CD, DVD, USB i dr., osim audiovizualne građe, te
- brošure i stripovi prema izboru.

Iz obuhvata se isključuju:

- omeđene jedinice građe koje su već otisnute;
- serijska i druga neomeđena građa (časopisi, novine);
- posebni otisci (separati);
- brošure i sitni tisak;
- katalozi izložbi s manje od 16 stranica;
- slikovnice u kojima nije zadovoljen ili kriterij hrvatskog autora i teksta i ilustracija ili kriterij obima slikovnice s manje od 16 stranica;
- autokarte, neukoričene vodiče i planove;
- audiovizualni materijali;
- didaktički materijali (kompleti, slagalice);
- online građa, te
- grafičke mape.

2.1.3. Hrvatska nacionalna bibliografija Niz B – članci

Hrvatska nacionalna bibliografija Niz B (HNB Niz B) obuhvaća znanstvene i stručne članke te u izboru književnu i drugu vrijednu građu iz neomeđene knjižnične građe (časopisi, zbornici, godišnjaci, kalendari) objavljenih u Republici Hrvatskoj. Izbor obuhvaća članke i priloge iz 600-tinjak naslova tiskane neomeđene građe objavljene u Republici Hrvatskoj koje Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu dobavlja obveznim primjerkom te 50-tak naslova neomeđene knjižnične građe koja se prikuplja kroz sustav Hrvatskog arhiva weba sukladno Zakonu o knjižnicama.

Izvor za izradu *Hrvatske nacionalne bibliografije Niz B* su članci i prilozi objavljeni u znanstveno/stručnim časopisima, časopisima važnim za popularizaciju znanosti, časopisima značajnim za očuvanje i promicanje književne, jezične i kulturne baštine te godišnjacima, ljetopisima, kalendarima i zbornicima.

Svaki pojedini svezak, osim glavnog niza prema stručnim skupinama sadrži: Kazalo autora, Kazalo naslova, Kazalo predmeta, Kazalo nakladnika, UDK kazalo i ISSN kazalo. Pristup cjelovitim tekstovima članaka dodatno obogaćuje informacijsku vrijednost Bibliografije.

Bibliografski opisi izrađeni su prema Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga, E. Verona, dio 1. i 2 te prema internim uputama za obradu članaka na *HNB Niz B*.

Elektronička bibliografija članaka uključuje kumulativna godišnja izdanja i mjesečne sveščice uz tekuću godinu obrade. Bibliografije članaka iz razdoblja 1990.-1999. dostupne su i u tiskanom izdanju.

2.1.3.1. Kriteriji za odabir građe za Hrvatsku nacionalnu bibliografiju Niz B – članci

Za *Hrvatsku nacionalnu bibliografiju Niz B*, temeljni kriterij izbora časopisa iz kojeg se odabiru članci za obradu je nacionalni nakladnik, odnosno, da su časopisi objavljeni na teritoriju Hrvatske, no *HNB Niz B* uvrštava i neke časopise iz inozemne Croatice (npr. Bosna i Hercegovina).

Osnova za obradu je obvezni primjerak kojeg Nacionalna i sveučilišna knjižnica pribavlja prema Zakonu o knjižnicama.

Dakle, osim teritorijalnog kriterija, *HNB Niz B* pri izboru časopisa temelji se na kombinaciji slijedećih kriterija:

A) Nacionalna jedinstvenost časopisa

Uključuju se nacionalni časopisi koji imaju dugu tradiciju izlaženja te koji su priznati u zemlji i inozemstvu. Zatim časopisi koji su jedini ili vrlo rijetki u području koje pokrivaju. Uključuju se časopisi nacionalnih manjina na državnoj razini, te časopisi inozemne Croatice.

B) Namjena časopisa

U izbor časopisa ulaze znanstveni i stručni (kao i časopisi za izvedbene umjetnosti te književnost i kulturu), te znanstveno-popularni ili stručno-popularni časopisi.

C) Vrsta nakladnika

Prema vrsti nakladnika odabiru se časopisi koji zadovoljavaju jedan od sljedećih uvjeta:

- izdanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU) koja donose znanstvene i stručne priloge;
- izdanja hrvatskih sveučilišta i njihovih sastavnica (fakulteti, instituti i sl.);
- izdanja istraživačkih instituta izvan hrvatskih sveučilišta;
- izdanja strukovnih ili sličnih udruga (najčešće financiranih ili sufinanciranih od tijela državne uprave ili lokalne samouprave);
- izdanja javnih poduzeća ili tijela državne uprave;
- izdanja komercijalnih nakladnika.

D) Razina uredničke opremljenosti časopisa

Uključeni su časopisi koji imaju jasno oblikovanu prezentaciju sadržaja u urednički oblikovanim rubrikama (npr. članci i rasprave, prikazi, reagiranja, stajališta tijela državne uprave i sl.) i označuju kategorizaciju radova.

2.1.4. Hrvatska nacionalna bibliografija Niz C – serijske publikacije

Hrvatska nacionalna bibliografija Niz C – serijske publikacije (HNB Niz C) obuhvaća tekuće naslove tekućih serijskih i drugih jedinica neomeđene građe u tiskanom i elektroničkom obliku objavljene u Hrvatskoj u godini za koju se bibliografija izdaje. Obuhvaća časopise, godišnjake, godišnje izvještaje, zbornike radova te ostale vrste neomeđene građe bez obzira na jezik, pismo i sadržaj. Bibliografija uključuje knjižničnu građu znanstvenog, stručnog, popularno-znanstvenog, kulturnog, zabavnog, popularnog karaktera, građu kojima su nakladnici strukovne ili slične udruge, tijela javne vlasti ili tijela državne uprave, akademske ustanove, banke (središnje banke), sindikalne organizacije, središnje zdravstvene organizacije, vjerske zajednice, biskupije (glasila vjerskih zajednica i biskupija) te komercijalni nakladnici. *HNB Niz C* obuhvaća tiskanu i elektroničku građu izravnog (optički disk, CD, USB itd.) i daljinskog pristupa (online građa).

Bibliografski opis izrađuje se neposrednim uvidom u građu (*de visu*) na temelju instrumenta obveznog primjerka kojeg su hrvatski nakladnici prema Zakonu o knjižnicama dužni dostavljati Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Online neomeđena građa dostavlja se na pohranu u Hrvatski arhiv weba.

Za građu objavljenu od 1991. do 1999. godine dostupna je u tiskanom obliku, a za građu objavljenu od 1997. i u elektroničkom obliku. Izlazi dva puta godišnje od 1991. do 1997. i godišnje od 1998. godine.

Opisi su izrađeni u skladu s objedinjenim izdanjem Međunarodnog standardnog bibliografskog opisa (ISBD), Pravilnikom i priručnikom za izradbu abecednih kataloga, E. Verona, dio 1. i 2, priručnikom Tiskane serijske publikacije i druga neomeđena građa : priručnik za katalogizaciju u bibliografskom formatu MARC 21 i Uputama za uporabu formata UNIMARC za kataložni opis omeđene i neomeđene mrežne građe. Pri izradi zapisa korišten je format MARC 21. Način izrade zapisa je slijedni što podrazumijeva da se za svaku veću promjenu naslova izrađuje nova bibliografska jedinica.

Svaki broj *HNB Niz C*, osim glavnog niza, sadrži i Kazalo nakladnika, Kazalo stvarnih naslova i ISSN kazalo. UDK shema se koristi za raspored građe u glavnom nizu. Za pretraživanje prema naslovima u bibliografiji kao točka pristupa koristi se glavni stvarni naslov ukoliko je on identičan ključnom naslovu. U slučaju da se ključni naslov razlikuje od glavnog stvarnog naslova po nekom razlikovnom elementu, on tada služi kao točka pristupa. Za neomeđenu građu koja ima generički izraz kao stvarni naslov (vjesnik, bilten, glasnik, godišnjak, izvještaj, radovi i sl.), kao pristupnica služi prošireni naslov koji uz navedeni generički izraz u okrugloj zagradi sadrži naziv korporativnog tijela odgovornog za izdavanje jedinice građe.

2.1.4.1. Kriteriji za odabir građe za *Hrvatsku nacionalnu bibliografiju Niz C – serijske publikacije*

Dva su osnovna kriterija za uvrštavanje naslova neomeđene građe u *HNB Niz C*, a to su:

A) Sjedište nakladnika

Jedan od dva osnovna kriterija odabira naslova za bibliografiju je mjesto izdavanja serijske jedinice građe i obuhvaća naslove objavljene na teritoriju Republike Hrvatske, odnosno čiji nakladnik ima sjedište (registriran je) u Republici Hrvatskoj i ima ISSN dodijeljen od ISSN ureda za Hrvatsku.

B) Godina izdavanja

Drugi važan kriterij je da je jedinica serijske građe objavljena u godini za koju se bibliografija izdaje. To uključuje građu koja je te godine po prvi puta objavljena, kao i građu koja je počela s objavljivanjem prije ali i dalje izlazi u toj godini te građu koja je te godine prestala s objavljivanjem.

Bibliografija uključuje serijske i druge jedinice neomeđene građe neovisno o jeziku i pismu na kojem izlaze, ako zadovoljavaju prva dva kriterija. Obuhvaća građu raznovrsnog sadržaja, od znanstvenog do popularnog, koji je namijenjen različitim vrstama korisnika, te sadržaj nije kriterij za uključivanje građe u *HNB Niz C*.

Hrvatska nacionalna bibliografija Niz C – serijske publikacije ne obuhvaća:

- neomeđenu građu čiji nakladnik nema sjedište u Republici Hrvatskoj;
- neomeđenu građu koja nije identificirana ISSN-om;
- digitaliziranu neomeđenu građu;
- službene publikacije;
- građu isključivo promidžbenog karaktera (prodajni katalozi, cjenici, oglasi);
- interne akte društava, ustanova;
- mjesečna izdanja ako postoji kumulativno godišnje izdanje (npr. statistika koja je obuhvaćena u godišnjem izdanju Državnog zavoda za statistiku);
- telefonske imenike, te
- efemernu građu koja nije fizički i urednički oblikovana kao omeđena jedinica građe (npr. presavici, letci, brošure, umnoženi rukopisi i sl.).

U slučaju nedoumice, preporuka je da se jedinica neomeđene građe uvrsti u bibliografiju.

2.2. Hrvatska retrospektivna bibliografija knjiga

Hrvatska retrospektivna bibliografija knjiga (HRB) je opća, nacionalna, primarna bibliografija koja se sastoji od popisa knjiga objavljenih od početka tiska do godine 1990., a uvrštenih u bibliografiju po kulturno povijesnim načelima (kriterijima) uobičajenim za bibliografije ovakvoga tipa, neovisno o tome gdje se knjige nalaze. Bibliografija se objavljuje u tiskanom i elektroničkom odnosno digitalnom obliku, a popisuje knjige umnožene tiskom ali i autografirane strojopise pa i autografirane rukopise.

2.2.1. Kriteriji za odabir građe za *Hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga*

A) Formalni kriteriji

A.1. Nacionalni kriterij

U *HRB* uvrštavaju se jedinice omeđene građe koje u potpunosti ili djelomice sadržavaju djela čiji su autori po nacionalnosti Hrvati neovisno o mjestu boravka, jeziku teksta, mjestu objavljivanja djela i njegovu sadržaju. Hrvatima se smatraju:

A.1.1. Autori koji su rodom Hrvati

Autori koji su rodom Hrvati, osim ako su se izričito izjasnili pripadnicima drugih naroda ili ih se općenito smatra pripadnicima drugih naroda kao što su neki potomci iseljenih Hrvata.

A.1.2. Autori koji su Hrvati temeljem pripadnosti hrvatskoj kulturi

Autori koji su Hrvati temeljem hrvatske kulturne pripadnosti, bilo da su se izjasnili Hrvatima bilo da su svojim kulturnim radom djelujući na hrvatskome kulturnom prostoru u velikoj mjeri pridonijeli hrvatskoj kulturi iako su etnički pripadnici drugih naroda.

A.1.3. Autori koji smatramo političkim Hrvatima

Autori koji se mogu smatrati političkim Hrvatima – hrvatski državljani, posebno osobe koje se eksplicitno smatraju političkim Hrvatima neovisno o tomu što su po etničkom podrijetlu i gdje žive. To vrijedi i za pripadnike nacionalnih manjina u Hrvatskoj i po tome taj kriterij korespondira s teritorijalnim kriterijem.

Jednakovrijedni autorstvu su i druge vidovi odgovornosti za sadržaj djela ili vizualni identitet jedinice omeđene građe: suautori, prevoditelji, sadržajni i tehnički urednici, priređivači, prerađivači, tiskari hrvatskih inkunabula, ilustratori, pisci predgovora i pogovora, uvoda te sastavljači kazala, osobe kojima je prigodnica posvećena, dizajneri, slikari, crtači zemljopisnih karata, kompozitori, aranžeri, interpreti glazbenih djela i dr.

A.2. Teritorijalni kriterij

U *Hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga* uvrštavaju se jedinice omeđene građe koje su nastale na hrvatskome teritoriju. Pod hrvatskim teritorijem smatra se:

A.2.1. Administrativni (politički) teritorij

Politički teritorij jest zemljopisni prostor određen granicama hrvatske države. Omeđena građa se smatra Croaticom ako je unutar granica hrvatske države: sjedište korporativnoga autora, sjedište nakladnika, tiskara, mjesto nastanka rukopisa.

A.2.2. Hrvatski kulturni prostor

Hrvatski kulturni prostor obuhvaća osim teritorija hrvatske države i prostor koji bi po povijesnom (municipalnom) pravu pripadao hrvatskoj državi, jer je u nekim povijesnim razdobljima bio dijelom Hrvatske. Omeđena građa koja je nastala izvan granica današnje hrvatske države, pa makar i na hrvatskome kulturnome prostoru, samo se iznimno uvrštava u hrvatsku retrospektivnu bibliografiju na temelju teritorijalnoga kriterija. To vrijedi na primjer za udžbenike koji su u tim prostorima namijenjeni Hrvatima kao i drugima. Većinom se ta omeđena građa uvrštava u bibliografiju na temelju jezičnoga kriterija, teritorijalnog ili kriterija nacionalne pripadnosti autora.

A.3. Jezični kriterij

U *HRB* uvrštava se omeđena građa koja djelomice ili potpuno sadržava tekst na hrvatskome jeziku.

Hrvatskim se jezikom smatra standardni hrvatski jezik, ali i sva njegova narječja štokavski, kajkavski, čakavski te drugi regionalni izgovori kao što je na primjer jezik gradišćanskih, moliških i drugih Hrvata. Hrvatskim tekstom se smatraju i rukopisni ili tiskani dokumenti pisani hrvatskim pismima glagoljicom i hrvatskom ćirilicom (bosančicom).

Hrvatski tekst se redovito s lakoćom prepoznaje kao hrvatski. Kada se pojavi nedoumica u pitanju razlike između srpskog i hrvatskoga teksta valja prepoznati leksičke, izgovorne ili sintaktičke posebnosti hrvatskoga jezika.

B) Sadržajni (predmetni) kriteriji

U *HRB* se uvrštava omeđena građa čiji se sadržaj potpuno ili djelomice odnosi na Hrvate, Hrvatsku zemlju i hrvatsku prirodnu i kulturnu baštinu neovisno o formalnim obilježjima te omeđene građe.

B.1. Sadržaj se odnosi na Hrvate

Sva omeđena građa koja sadržava znanstvene, informativne ili kulturno povijesne tekstove o Hrvatima kao narodu, o pojedinim hrvatskim zajednicama, udrugama, obiteljima, korporacijama, iseljeničkim skupinama, ustanovama nacionalnog ili regionalno hrvatskoga karaktera. Osim toga u retrospektivnu bibliografiju spadaju rukopisi i publikacije o pojedinim Hrvatima i njihovim djelima u opsegu koji je definiran formalnim nacionalnim kriterijem.

B.2. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku

Tekstovi o Hrvatskoj u cjelini u informativnom, znanstvenom i kulturno povijesnome smislu.

B.3. Sadržaj se odnosi na Hrvatsku kulturnu i prirodnu baštinu

Općenito se radi o tekstovima koji tematiziraju hrvatske ideje, objekte, događaje i mjesta.

C) Dodatni kriterij

C.1. Inkunabule hrvatskih tiskara

Radi se o dodatnom kriteriju za inkunabule, jer su se hrvatski tiskari istaknuli u počecima tiskarstva.

3. Literatura

Bell, B. L. An annotated guide to current national bibliographies. 2nd completely rev. ed. München : K. G. Saur, 1998.

Bates, Marcia J.; Mary Niles Maack. Encyclopedia of library and information sciences. Boca Raton [etc.] : CRC Press, 2010.

Guidelines for the national bibliographic agency and the national bibliography : (PGI/79WS/18). Paris : UNESCO, 1979.

IFLA International Office for UBC. Manual on bibliographic control : (PGI-83/WS/S). Paris : UNESCO, 1983.

IFLA Working Group on Guidelines for National Bibliographies. National bibliographies in the digital age : guidance and new directions / edited by Maja Žumer. München : K.G. Saur, 2009.

Rojnić, Matko. Bibliografija. // Hrvatska enciklopedija. Zagreb : Naklada Hrvatskog izdavačkog bibliografskog zavoda, 1941- . Sv. 2. 1941.

Smjernice za izgradnju zbirke Croatica [citirano: 2017-03-13] / urednik Lobel Machala. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2016. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2016/06/Smjernice-za-izgradnju-zbirke-Croatia-3.pdf>